

Қайырлы күн, құрметті әріптестер!

Мен өз баяндамамды мына бір жолдарман бастағым келеді: **«Елдің болашағы – оның бүгін қабылдаған заңдарымен айқындалады».**

«Конституция – мемлекет тұрақтылығы мен дамуының кепілі»

Баршамызға белгілі, 2026 жылғы қаңтарда Ұлттық құрылтайдың V отырысында Мемлекет басшысы парламенттік реформа бойынша жұмыс тобының жұмысын қорытындылады. Оның құрамына белгілі заңгерлер, сарапшылар, саяси партиялар фракциялары мен қоғамдық ұйымдардың өкілдері еніп, болашақ өзгерістердің бағытын айқындады.

Еліміздің жаңа Негізгі Заңының жобасы азаматтардан, саяси партиялардан, қоғамдық ұйымдар мен сарапшылардан түскен ұсыныстарды жан-жақты талдау, ашық жария талқылаулар және жаңа нормалар мен ережелерді егжей-тегжейлі пысықтау нәтижесінде әзірленді.

Осы мақсатқа байланысты **Конституциялық комиссия** құрылды. Оның құрамына Ұлттық құрылтай мүшелерінен, белгілі заңгерлерден, орталық мемлекеттік органдардың лауазымды тұлғаларынан, БАҚ басшыларынан, мәслихат төрағаларынан, өңірлік қоғамдық кеңес өкілдерінен, сарапшылық және ғылыми қауымдастықтан жиналған **130 адам** кірді.

Жұмыс барысында Негізгі Заңның барлық бөлімдері мен **77 бабына** қатысты ұсыныстар қарастырылды, бұл Конституция мәтінінің **84%-ын** құрайды.

ҚР Негізгі Заңындағы негізгі өзгерістер мемлекеттің **«адамға бағдарлануын»** арттыруға, Қазақстан халқының өзекті құндылықтары мен принциптерін көрсетуге, сондай-ақ республиканың саяси институттары құрылымының тиімділігін арттыруға бағытталған.

Жаңа Преамбулада адам құқықтары мен бостандықтары алғаш рет мемлекеттің басты басымдығы ретінде жарияланды. Бірлік пен ынтымақ, этносаралық және конфессияаралық келісім Қазақстан мемлекеттілігінің іргетасы ретінде айқындалды.

Конституцияның жаңа мәтінінің басты ерекшелігі – **адам құқықтарына басымдық беру**. Адам құқықтары мен бостандықтары тек жаңа Преамбулада ғана емес, бүкіл Конституцияның негізгі өзегі ретінде бекітілді.

Конституция жобасындағы негізгі жаңалықтарды атап өтуге болады:

1. **Жаңа бірпалаталы Парламент – Құрылтайдың құрылуы.** Ол 145 депутаттан тұрады және кеңейтілген өкілеттіктерге ие болады.

Қалыптастыру кезінде пропорционалды сайлау жүйесі қолданылады, ал депутаттардың өкілеттік мерзімі – 5 жыл.

2. **Заң шығару бастамасы құқығын кеңейту.** Бұрын бұл құқық тек Президентке, Парламентке және Үкіметке (61-бап) тиесілі болатын. Енді жалпыұлттық диалогтың жаңа платформасы – **Қазақстанның Халық Кеңесі** құрылады. Бұл ҚР халқының мүддесін білдіретін және заң шығару бастамасы құқығына ие жоғары консультативтік орган болады (яғни, қоғамның рөлін күшейту).
3. **Вице-Президент институтын құру.** Ол Президенттің атынан Қазақстанның және шет мемлекеттердің қоғамдық-саяси, ғылыми және мәдени-ағартушылық ұйымдарымен өзара іс-қимылды жүзеге асырады.
4. **Адвокатура мен адвокаттық қызметке** арналған арнайы баптың алғаш рет енгізілуі.
5. **Зияткерлік меншікті қорғауды** бекіту.
6. **Азаматтардың құқықтарының кепілдігін күшейту.** Бұған азаматтарға жаңа міндеттер жүктейтін немесе олардың жағдайын нашарлататын заңдардың кері күшіне тыйым салу, кінәсіздік презумпциясы, бір құқық бұзушылық үшін қайталап жауапқа тартуға жол бермеу принциптері жатады.
7. **«Миранда ережесін»** бекіту (бұл – полицияның ұсталған адамға оның құқықтары туралы ескерту міндеті).

Қорыта айтқанда, Конституцияның жаңа редакциясының алғашқы жобасында Преамбула, **11 бөлім және 95 бапты** бекіту ұсынылады.

Ұсыныстарды жинау **e-Otinish** және **eGov** порталдары арқылы жалғасуда. Конституциялық комиссияның жұмысы әлі де жүріп жатыр.

Жаңа Конституция бойынша түпкілікті шешімді ел азаматтары **жалпыұлттық референдумда** қабылдайды. Қазақстанның Жаңа Конституциясының қабылдануы – бұл халықтың еркін білдіретін және мемлекеттік құрылымды жаңартудың маңызды тарихи кезеңі.

Қазақстан азаматтары жаңа Конституциядан не күтеді? Жазылатын нормалар нақты сипатқа ие болып, біздің күнделікті өмірімізге, әлеуметтік әділдікке және мемлекет қабылдайтын шешімдердің сапасына тікелей әсер етеді деп сенеміз.

Назар аударғандарыңызға рақмет!